

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOD PÉTER, BOROS GYÖRGY, DR. CSERNÁTONI GYULA, CZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN, SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 kral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illető a szerkesztőhöz (Lyceum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendők.

Valami a klasszikus nyelvekről.

Ne tessék azt gondolni, mintha kívül csaponganék azon a kereten, a melyen belől tartja feladatának tárgyalni a tanügyet a „Család és Iskola.“ Lám, a gyümölcstenyésztő, ha fája minden külső, észrevehető ok nélkül betegeskedik, a gyökere állapotát s az azt rejtő földet vizsgálja s ott kezdi javításait. Az iskolai tanítás eredménye a háznép kebelében gyökeredzik s az itt működő befolyás megérezeteti magát nemcsak az elemi, hanem a későbbi oktatás folyamában is. Vannak étkek, melyek készítésében kiköti a szakácskönyv, hogy csak egészen új edényt kell használni, mert — mint Horatius mondja — „cserép (illetőleg edény), a mi bűzt kezdetben magába veszen, sokáig megtartja.“ *) a minek megfelel az Indusok bölcselkedése:

Máz új edénybe égetve díszitménykép hozzá ragad;
Mesével gyermekelmébe jó tant is lehet oltani.

Az elemi iskolai tanító, a ki, ha a mint kellene a gyermek lelkében olvasni tud, az apai háztól átvett tanítványaiiban, magokviseletőkben, felfogásukban, tanulékonyágukban tetemes különbséget fog mindjárt eleinte tapasztalni. Ne tulajdonítsa ezeket csupán egyéni természetének, testi és lelki szervezetének, hanem nagyrészt annak a bánásmódnak is, melyben ők az apai háznál részesültek. Így terjedelmesen és részletesen tudva, mi ellen kell nevelésével és oktatásával küzdenie, sikeresebben is fog működni's biztosabb eredményhez jutni.

Felteszem, hogy a „Család és Iskola“-t nem csak néptanítók, hanem felsőbb iskolai tanárok, és nem kevesebben házi apák és anyák is olvassák. És ez indított arra, hogy észrevételeimet ebben a folyóiratban közöljem. A tanárokat figyeltem, hogy tanításuk sikeretlenségének egyik okát hol keressék, és törekedjenek azt a szülők felvilágosításával csökkenteni vagy éppen megszüntetni. A szülőket viszont arra, hogy gyermekeiknek mivelttségben való eleménétét, ha segíteni nem bírják, felületes előítéletektől ösztönözve, legalább ne nehezítsék vagy éppen gátolják.

Alkalmat pedig reá legközelebből a „Középiskolai tanáregyleti Közlöny“-ben **) olvasott egy pár nyilatkozat adott.

Az első ez: „... nagyon alaptalan az a vád, hogy a magyar ifjuság nehezen tanulja az ó klasszikai nyelveket és idegenkedik tőlük.“

Sok szó fér hozzá. Elsőben is azt mondom, hogy a mit cikkíró felhoz, akár „vád“, akár csak adat legyen, nem „alptalan“ állítmány, hanem széles tapasztaláson nyugvó, kétségtelen tény. És ha ezt cikkíró maga és mások tanítványainál nem tapasztalta, csupán azt bizonyítja, hogy ő nem tartozik azok közzé a tanítók közzé, a kikről én egy kis lélektani belátást is teszek fel.

Tévedését szaporítja az, hogy a „vád“ alól csak a magyar ifjuságot akarja felmenteni és tetőzi az ok, mellyel a felmentést támogatja.

„A magyar ember“ azt írja „egyáltalában könnyen tanulja az idegen nyelveket.“ A nyelvtanuló tehetséget nemzetiség szerint osztályozni, már magában tévedés. Akármelyik nemzetbeli megtanulja az idegen nyelvet „ha alkalma nyilik“ mint ez. teszi hozzá. A különbséget nem a tanuló teszi, hanem az anya- és idegen nyelvek közti — legszélesb értelemben vett — rokonság. Az angol sajátságosan árnyalt hangzóival, az olasz vagy magyar tiszta *a e i o u*-ját alig bírja felfogni és kiejteni; a francziának a német *ch* s a szavaknak erősen különböző elhelyezése áll útjában s így tovább. A míg a német hatalmaskodott Csehországban, a egyes nyelvű helységekben, cseh és német, jobban vagy rosszabbul, de csak beszélt mind a két nyelven. Átalában az, hogy a „magyar jó nyelvérzékü“ (cz.) bizonyítatlan állítás és a mely magyar meglelt korában kezd valamely német városban németül tanulni, évek mulva, sőt némelynek egész életében is megérzik beszédében a magyarosság.

Más tényezők forognak fenn az idegen nyelvelsajátításoknál. Csak a két legfőbbet említem, a mely általában vagy megvan, vagy hiányzik a (hozzávaló) kedv és a szükség. Nem kell sokat bizonyítgatnom, hogy a mult százévekben és a jelen száz első harmadában mind a kettő megvolt. A kedvet megadta a divat és az, hogy mivelt embernek deákul nem tudó embert nem tartottak. Még a csak falusi iskolában tanult gyermek is büszke volt azzal, hogy declinálni és conjugálni tud. Magam is falusi iskolában tanultam a latin nyelvtant. Hát a szükség mekkora volt. A királyhágón túl, a hol az országgyűlések és sokáig a megyegyűlések nyelve a

*) Qui simul est imbuta recens servabit odorem Testa diu. Epist. I. 2, 69.

**) 1886, szept. fűzet.

latin volt, természetesen még nagyobb mint azon innen. De megvolt Erdélyben is, minek bizonyosságul elég lesz említnem, hogy a tanítás nyelve latin volt; törvénykönyveink (Verböczy és Corpus Juris, Instructio pro tabula regia sat.) latinul voltak írva; az országgyűlésekről való tudósítások (Approbata, Compilata) már címökön kezdve, sűrűn voltak vegyítve latin szavakkal; a törvénykezésben minden műszó latin volt: processus, allegálás, exequálás, repellálás, hypotheca, debitum, superadditio s kitudja, még hány terminus technicus minden sorsbeli ember száján forgott. Hiszen nem a magyar, hanem a német (II. József) akarta kiküszöbölni a latint, s csak a magyar cancellária declarálása után, hogy a magyar, mint miveletlen paraszt nyelv, elégtelen a helyettesítésére, parancsolta, hogy éljenek hát a némettel helyette!

Kell-e ezek szerint még bizonyítgatnom, hogy mind ama körülmények mai nap nem levén meg, elenyészett a kedv és az addig ismert szükség is velök, Van-e más mód a kedv ébresztésére; van-e más szükség, mely az igyekezetet sarkalja, nem vizsgálom, mert hisz az a egész Európai összes tanügy kérdése, mely alig ha mostanság el lesz és semmi esetre nem Magyarország által döntve. Hanem szeretném a szülőknek általában a háznépeknek s egyeseknek a szívére kötni, hogy ne fitymálják és becsméreljék a klasszikus nyelvek tanulását. Mert ha ellenök dül el az, ifjuságunk arra az esetre túlon túl el van készülve, és se közönyösségök, se ellenszenvök további fokozódást nem igényel. Ha ellenben megmarad a két klasszikai nyelv a középiskolai oktatás alapjának, nemzedékekre ható rosz befolyással lesz az ifjuság kedélyére a kisebbités, és kipótolhatatlan kárt okoz mivelődése ügyében.

Brassai S.

A néptanító tekintélyének föltételei az iskolában és az iskolán kívül.

„Két dolog van, mondja Kant, a melynek foganosítását, mint legnehezebbet kell tekintenünk az emberiséggel szemben: kormányozni az embereket és — nevelni.“ Sehol ugyanis annyi különböző tényezőnek összehatásától nem függ a munkálkodás sikere, mint az emberek kormányzásánál és nevelésénél. Emez utóbbit tekintve, tudjuk, hogy abban úgy az államhatalomnak, mint a társadalomnak, úgy a szülőknek, mint a tanítóknak, bár különböző módon és úton, közre kell hatniok, hogy a cél elérhető legyen. S ha bármelyik tényező is nem teljesitendően föladatát, a munka sikere kockáztatva lenne. Igen sok függ mindenek fölötte a tanítótól, az ő helyzetétől, képességétől s egyéni tulajdonaitól; ő az végtére is, a kinek, a többi tényezők segédkezésével, a nevelés terén a legnehezebb föladatokat kell megoldania.

Jelen alkalommal a tanító nevelői működésének egyik lényeges föltételéről: a tekintélyről, annak megszerzéséről s fentartásáról óhajtok egyet-mást elmondani, nem zárván ki azonban a lehetőséget, hogy ezzel összefüggőleg más kérdéseket is tárgyalásomba bele ne szőjjelek.

A tanító tekintélyének föltételeit legnagyobb részt az ő személyében, de más felől az azon kívül álló körülményekben is kereshetjük. Hogy melyek eme föltételek, kellékek s miként lehet általuk úgy az iskolában, mint azon kívül a tekintély emelésére s megőrzésére törekedni, részletesen elő fogom számlálni.

Az iskolai működési kört véve kiinduló pontul: megkivánjuk a tanítótól, hogy úgy testi mint lelki tulajdonságaival a gyermekeknek imponálni tudjon s magaviselete, modora, bánásmódja által ne csak a növendékek vonzalmát, ragaszkodását legyen képes megnyerni, hanem velök szemben tiszteletet, tekintélyt is vivjon ki magának. És ez utóbbira annál inkább szüksége van, minthogy a vonzalom az iskolában soha sem lehet olyan intenzív, mint a családi körben s így a tanító nem is bizhatja magát teljesen arra; ezért a nevelés más eszközeire is s ezek között nagyrészt a tekintélyre kell támaszkodnia.

Igen sok függ a testi tulajdonoktól, tagadhatatlan; s hogy a gyermekek gúnyjává ne válják a testi fogyatkozásokban, szervi hibákban szenvedő tanító: alig lenne kikerülhető s a legnemesebb lelki sajátságok, a legkitünőbb paedagogiai tapintat is nehezen tudnák ellensúlyozni pl. a siketséggel, hebegéssel, pupossággal járó kellemetlen benyomásokat; s ott, hol a felnőttek talán az ilyen fogyatkozásokkal szemben komolyságukat megőrizni képesebbek, a gyermek, a ki még kellő megfontoltsággal nem bír, pajkosságból inkább mint rosz indulatból a nevetgélésre, gúnyolódásra fog alkalmat találni. Lehetnek testi hibák, mint pl. a sántaság, rövidlátás stb., a melyek könnyebben elviselhetők, vagy mesterséges módon pótolhatók; csak arra kell minden esetre tekintettel lenni, hogy a tanító testi bajai miatt neveltség tárgyává ne válják, mert akkor ugyan nehéz lesz a tekintélyt megőrizni.

Igy van a modorral s a megjelenéssel is. A mi a modort illeti, nehéz eltalálni a gyermekekkel szembe ama helyes középútat, a mely a leereszkedés és rátartóság, a nyájasság és komolyság között kell hogy helyet foglaljon. Ezt csak hosszú gyakorlat s kellő lélektani ismeret adhatja meg a tanítónak. Fiatal, kezdő paedagogusok rendszerint hol az egyik, hol a másik végleteket szeretik követni: egyik a kelletlenül szigorubb föllépése által akarja magának a megkivántató auctoritást kieroszakolni s minden erejéből igyekszik a még korával s temperamentumával vajmi kevéssé összeillő zordon tekintet és összeránczolt homlok segélyével féken tartani a mozgékonyaságra hajlandó gyermekereget; a másik mosolygó arczczal, vidám beszéddel törekszik boldogulni, csakhogy se itt, se ott nem olyan könnyen megy ám a fegyelem fentartása s a tekintély megőrzése, a mint arról nagyon hamar meg fog győződni a tapasztalatlan tanító. A gyermekekkel való bánásmódnak természetesen, egyszerűnek, tehát sem túlszigorunak, sem pedig nagyon gyermekesnek nem kell lenni; a komolyságot kössük össze a jó indulattal, a szigort a szeretettel s igyekezzünk az iskolában az atya helyettese lenni s az atyának a családban teljesitendő szerepét utánozni. Ne tekintsen a tanuló bennünket játszótársának, de rettegett ellenségének sem; tartson tőlünk, de azért legyen bizalommal irányunkban; ne adjunk alkalmat, hogy kizsákmányolja gyengédségeinket, de viszont ne tegyük őt ellenségünké sem. „Bánjunk a gyermekkel, mond Locke, emberi módon, annál hamarabb kezd emberré lenni.“ — A tanító az iskolában folytonos kritika tárgya s a gyermekek igen hamar észrevesznek minden szokatlant, mesterkéltet úgy beszédmódjában, mint testtartásában s mozdulataiban. Kár volna ezért a közéletben használni szokott művelt modort a tanszoba küszöbén túl mással, mesterkélttel fölcserélni; nem volna értelme a hang elváltoztatásának, a test feszességének a mozdulatok mesterkéltségének,

mert a mi nem természetes sajátunk, az úgy is hamar kéri mi rólunk s nevetség vagy gúny tárgyává tesz bennünket. A tanítónak mindenesetre követnie kell a gyermekekkel szemben is a társadalmi illem szabályait, már csak azért is, hogy példájával őket is hasonló magaviseletre szoktassa; ezen illemnek azonban állandónak és egyformának szükséges lenni, tehát a művelt belsőnek kell a külső emberben visszatükröződni. Adjuk hozzá a fennebbiekhez, hogy a tanító az ő ruházatában is kerülje a végletekbe menést. „A ruha tisztesség,” mondja egy régi példabeszéd, s abban a sokak által elöitéletesnek nevezett állításban, hogy az embert a ruhájáról lehet megítélni, sok igaz is foglaltatik. Egyszerű, de tiszta ruházat, rendesen megmosott arc és kéz, keresetlen hajviselet mindenesetre kellemes hatást tesz a gyermekekre is; míg a piszkos külső, tisztátalan, keféletlen kabát, kalap stb. valamint a cziczoma, a komoly férfőhöz nem illő czifrázkodás még a kicsinyeknél is visszatetszést kelt.

Mindezek, a melyekről eddig szóltam, bár lényegesen hozzájárulnak, hogy a tanító tekintélyét az iskolában emeljék és fentartsák, de vannak még más és sokkal lényegesebb eszközei is annak. Ezek közül első:

A tanító erkölcsi fölénye s igazságszeretete. Kétségkívül a nevelés munkájának legfontosabb része az erkölcsi nevelés: előkészíteni a gyermekek szívét a jó felfogására, hajlandóvá tenni őket az erény követésére s megállapítani szokásaikat az igaznak önzetlen cselekvéseiben: ezek a tanító nemes és szép feladatai. De hogyan érje el célját, ha magaviselete s erkölcsi a gyanutól vagy éppen a mocsoktól nem mentek? Hogyan legyen ő példányképe növendékeinek s hogyan találja föl szívében a rábeszélés ama táplálékát, a mely leggyőzhetően varázsszal hat a gyermeki kedélyvilágra?

Az erkölcsök tisztaságán alapul minden tekintély s így a tanítóé is; de ez még nem elég: neki az erkölcsök szigorát egyesíteni kell a jóakarat szelidségével s az igazságszeretet szilárdságával. A tanító gondolja meg, hogy növendékei a jót nem annyira a jóért, mint inkább a hozzáfűződő következményekért hajlandók követni s éppen azért a szigorú erkölcsbíró szerepét nem szabad oly mértékben érvényesíteni növendékeivel szemben, mint azt a polgári életben szokás; a hol jóindulatot, hajlandóságot tapasztal, legyen elnéző, kegyes s ne engedje magát a jó iránti föltétlen érdekből indulatoskodásra ragadtatni még akkor sem, ha megátalkodott gyermekkel lenne köze; akkor is nem annyira a büntetés, mint a javítás lehetősége lebegjen szeme előtt. Egyáltalán tudjon uralkodni önmagán s ne ragadtassa el szenvedélyeit az igazságtalanság útjára. Az indulatos, szenvedélyes tanítótól lehet, hogy félnék a gyermekek, de nem tisztelik őt s tekintélye rovására írják föl minden kitöréseit.

A tanító erkölcsi élete legyen benső, nem pedig külsőség, máz, hypokrisis; ezek úgy is csak ideig-óráig őrizhetők meg s a mellett lealacsonyítók. De egyébkép is az alakoskodás a gyermekekkel szemben nehezen volna keresztülvihető; kiérzik az az ember minden szavából, minden tettéből, s azon kívül maguk a gyermekek sem zárhatók el annyira a szülők véleményének s közkezen forgó híreknek meghallásától, hogy ők is ne értesüljenek a tanító egyik-másik ballépéséről. A népnevelői pálya igen sok és terhes kötelességet ró a tanítóra, de mindenek föltött megkívánja, hogy sokkal inkább vigyázzon tetteire, beszédeire, mint sem a polgári élet más terén működő egyéniségek. Mert ott, hol a

példaadásnak oly nagy jelentősége van, mint az iskolában, s a hol a példa nélkül csak fél sikert lehet elérni: a személyes tulajdonok által kell pótolni sok olyat, a mit oktatással még nem lehet keresztül vinni.

Ezeknek szem előtt tartása mellett megkívánandó, hogy a tanító a gyermekkel való bánás közben kellő szilárdságot is tanúsítson. E nélkül ne számítsen nagy eredményre, csak hogy aztán a szilárdság észszerű is legyen. A szilárd akaratu tanító munkája nagyon meg lesz könnyítve, s ha kívánságai, parancsai különben is igazságos alapon nyugszanak, a gyermekek félni fognak ellene véteni, s az ő nem tetszését magukra hárítani. Vigyázzunk azonban, hogy ezt a félelmet össze ne zavarjuk azzal, a mely a büntetéstől, különösen pedig a testi fenytéstől való rettegésből szokott származni. Mert míg emez utóbbinak indító oka rendesen önös, talán éppen aljas, addig a másik dicsérendő s gyöngéd érzelmekből fakad s a tanító iránt érzett szeretet és tisztelet által tápláltatik.

Jóságos, de szilárd és méltóságteljes bánásmódja mellett nem fogja megengedni, hogy tanítványai ellenmondjanak s vele vitatkozásokba, feleselésekbe elegyedjenek. S adjuk hozzá, hogy ez az eset jó paedagogusnál elő sem fordul, mert ha tekintélye realis alappal bír, előfordulnia nem is lehet. Az ilyen tanító növendékei mintegy ösztönszerűleg érzik, hogy nem tartoznak másnak engedelmeskedni, mint a jónak és észszerűnek s meg lesznek győződve, hogy oktatójuk kívánsága sem lehet más, mint az észszerűnek kifejezése, a melyet föltétlenül elfogadni s követni tartoznak. S ha talán egyik-másik nem így vélekednék, a tanító nem fog késmi az engedelmisséget fegyelmi úton is helyreállítani. De aztán a tanítónak is meg kell érdemelni az engedelmisséget tanítványai részéről az által, hogy mindig csak olyat kívánjon, a mi a gyermek testi és szellemei életének előmozdítására szolgál; legyen az ő akarata szent és ki nem játszható; a parancs rövid és határozott. Gyermekekkel szemben teljesen czéltalan lenne akaratumk indító okát fejtegetnünk, különösen a teljesítést megelőzőleg; az ilyen eljárás a hatás gyöngetésére szolgálna. De ha aztán a gyermek megtette, a mit akartunk, nem fog ártani, a parancs motívumait is értésére hozunk. Azt tapasztaljuk, hogy annak a tanítónak van legkevesebb tekintélye az iskolában, a ki sokat parancsolgat s akarata nagyon körülményesen adja tudtul a gyermekeknek, vagy a ki katagorice kíván ugyan valamit, de parancsait aztán nem igyekszik teljes következetességgel végrehajtani, hanem a gyermek pityergésére, kérésére hamar meglágyul a szive s akarata megmásítani engedi. A gyermekek hamar észreveszik az ilyen gyengeséget s azt természetesen a tanító rovására írják föl. Ugyszintén tapasztaljuk azt is, hogy nem annak a tanítónak parancsai lesznek jobban végrehajtva, a ki haragosan, felindulva, fülrepszto kiabálással ijesztgeti tanítványait, hanem annak, ki hidegvérét, phlegmáját megőrizni képes. A lobbanékony természetű tanítónál rendesen az az állapot áll be, hogy a mint felindulása elmúlt, a parancs teljesítésére is kevesebb sulyt fektet, vagy azért, mert maga is kénytelen átlátni higgadtabb állapotában, hogy előbb nehezen teljesíthető dolgot kívánt a gyermektől, vagy azért, mert lobbanékony temperamentuma lényegéből folyik, hogy az akarat végrehajtásához nincs meg a kellő energiája, s hol egyik, hol másik végletbe hajlandó átesapni. A fogyelem meglazulása természetesen a tanítói tekintély rovására történik s szabálykép állíthatjuk, hogy a ki

helyesen kezeli a fegyelmet, az nemcsak a tanításban tud nagyobb eredményt felmutatni, hanem egyúttal saját egyéni értékének is a gyermekekkel szemben több súlyt képes kölcsönözni. A túl szigorú ép úgy helytelen, mint a kelleténél több szelidség; az előbbi rettegés és gyűlölet tárgyává teszi a tanítót, az utóbbi esetben meg a gyermekek fognak feje fölé nőni. Így tehát itt is legcélszerűbb megtartani ama helyes középutat, a mely egy részben a parancs igazságos és észszerű volta s következetes végrehajtása, másrészt pedig a gyermekek iránti jó indulat között vonható.

De tagadhatatlan, hogy a kiváló képességű tanító is néha-néha ki lesz téve a gyermekekkel való bánás közben előre nem látott megpróbáltatásoknak; mert még a leghelyesebben vezetett osztályokban is lehetnek olyan megátalkodott, a szülői háznál annyira elromlott gyermekek, kik minden figyelmeztetéssel, intéssel, dorgálással daczolnak s nem sokat törődnek a tanító személyével sem; sőt megtörténhetik az is, hogy egy-két kolompós a szelidebb indulatú gyermekeket is magával ragadja s daczolásra ösztönzi. Ilyenkor nincs más hátra, mint megkésztetést a szilárdságot s a megengedett szigorubb büntetéseket is alkalmazni; sőt ha még ez sem használna, el kell különíteni a többitől a megátalkodottat. Mindenesetre ez a végső eszköz s épen azért a lehető legritkábban lehet alkalmazni; de ha elkerülhetetlen, hiba volna föl nem használni úgy a tanítás sikere, mint magának a tanítói tekintélynek megóvása érdekében.

A szilárdság mellett nagy szüksége van a türelemre is. A rábizott gyermekek jó része a szülői háznál a kellő nevelés hiányában sok illetlenséget, durvaságot szokott meg, a melyeket csakis következetes nevelési eljárás, főleg szoktatás által lehet lassanként lecsiszolni. És ez nagy türelmet, fáradhatatlan kintartást kíván s igen sokszor próbára teszi a tanító egész lelkületét. Hát még e mellett a tanítással, megértetéssel járó nehézségek! Mennyi gond, mennyi fáradság szükséges ahhoz, hogy a még bezárt értelmi erőket felnyissuk, a gondolkodási képességet s a helyes beszédet lassanként útba indítsuk! Valóban a néptanító feladata, néha éppen 80—100 gyermekkel szemben nem kicsinylendő s ehhez a türelem, a siker érdekében oly szükséges, mint semmiféle más pályán való működésnél nem; a tanítónak igen gyakran rombolnia kell előbb, hogy aztán lassanként építhessen; a tanítónak állandó küzdelem a feladata a gyermekek bal szokásaival, értelmi és erkölcsi fogékonytalanságával s néha meg a szülők előítéleteivel, vagy éppen roszakaratával szemben is. És ha nincs eme tanítói nemes tulajdonsággal fölfegyverkezve, ha türelmét veszve, indulatoskodásra, sőt tettlegességre is ragadtatja magát: mi következik akkor? Nem más, minthogy a gyermekek mint rettegett zsarnoktól ideig-óráig félni fognak tőle, de egyszersmind a tiszteletnek s a ragaszkodásnak csirája kihál lelkükben; a tekintély helyét félelem foglalja el; az erkölcsi javulás helyett az erkölcsi romlás, — az értelmi haladás helyett a — képzettársítás folytán — minden könnytől, tanulástól, mint szerintök a gyötrelmek okozójától való idegenkedés, sőt utálat nyer uralmat önálok. — Téves volna azonban azt hinnünk, hogy a türelem nem csak a nyugodtsággal, hanem a hideg közönyösséggel is összeegyeztethető, s hibáznánk, ha az olyan tanítót is türelmesnek neveznők, a kit a gyermekek hibái soha ki nem hoznak sodrából, a kit a tanulók tudatlansága nem nyugtalanít s bárminő nehézséget közönbő-

sen néz, vagy kikerülni igyekezik. A türelem egészen más, annak nem szabad apathikusnak lennie, sőt éppen társul kell szegődnie a tevékenységgel, erélylyel, élénkséggel és kintartással; ezek meg arra fogják ösztönözni, hogy a nehézségektől ne riadjon vissza, hogy az akadályok láttára ne csüggedjen el, s a bajokon diadal-maskodni, nem pedig azoktól visszarettenni legyen törekvésének célja.

Az iskola sokat kíván a tanítótól: határozott erkölcsös jellemet, paedagogiai jártasságot, ismeretgazdaságot, szilárdságot és erőt: mint egyszersmind a tekintély alapjait, — de nem kevesebb igényeket formált irányába a modern társadalom is. A közönség megvárja, hogy a tanító ne csak szűkebb körű hivatásának éljen, hanem legyen tevékeny munkása a társadalmi nemesebb irányu törekvéseknek is, úgy a szellemi közművelődés, mint az anyagi érdekek terén. És hány száz meg száz községe van az országnak, a hol a tanító, ha helyesen fogta fel hivatását, az iskolán kívüli körökben is találhat számos olyan tennivalót, a melylyel nem csak a lakosságnak válik jóltevőjévé, de egyúttal nemesebb ambícióinak is kielégítésére szolgálhat. Ott van pl. a selyemhernyó- vagy méhtenyésztés előbbvittele, a gyümölcsnemesítés annyira sürgetett elterjesztése; közmagtárak, olvasó egyletek, népdalárdák, segélyegyesületek alakítása; ott van továbbá a vegyes ajku vagy idegen nemzetiségű községekben a magyar nyelvnek és érzületnek terjesztése a felnőttek körében is, és még számos más — igen gyakran a helyi specialis körülmények által okadatolt — feladat, a melynek megoldásában a tanító, ha nem is mindig vezér — de mindenesetre előkelő szerepet vihet.

Csak hogy bárminő társadalmi szolid szerepléshez megint, a többi kellékek mellett, megkívántatik, hogy szava hatással bírjon, hogy szándékának nemessége iránt kételyeket ne támasszon, hogy erejét tul ne becsülje; egyzóval: hogy személyes tulajdonai elég súlyt kölcsönözzenek föllépésének s általuk oly tekintélyt legyen képes kivívni a tömeggel szemben, a mely előtt a lakosság nagy része tisztelettel hajol meg. Mert arra, hogy valaki a társadalmi életben bármily szerény szerepet is vigyen, a hivatali állás még nem elégséges; az állás adhat czimet, rangot az embernek, de a tekintélyt jó nagy részt magunknak kell megszerezünk. Ha tehát azt akarja a tanító, hogy az ő társadalmi szerény körében közhasznu munkásságával résztvegyen s ne csak az iskola négy fala közt, hanem a községi élet tágabb terén is szavának bizonyos súlyt szerezzen akkor első sorban azon kell lennie, hogy tekintélyt, köztiszteletet vívjon ki magának a lakosság minden rétegénél.

A tekintély megszerzésének itt is több föltétele van; ilyenek a jellemszilárdság, a feddhetlen családi élet, a hivatalos teendőik lelkiismeretes teljesítése, okosság, ildomosság az emberekkel való érintkezésben, a társadalmi tevékenység olyan irányu, a mely a tanítói hivatás komolyságával nem ellenkezik. Más részről megkívántatik, hogy úgy az állam mint a társadalom szintén járuljanak hozzá a tanító tekintélyének emeléséhez. Ennek föltételeiről a jövő számban.

Zajzon Dénes.

(Folyt. köv.)

Kolozsmegye új tanfelügyelője.

A vesztesség, mely néhai tanfelügyelőnk, *Váradi Károly*, megdöbbenő halálával tanítótestületünket érte, mindnyájunkra mély fájdalommal hatott.

Fájdalmunkat némileg enyhítette azon tudat, hogy hazánk népoktatási körei siettek részvétüket tolmácsolni. A mi vesztességünk, a még csak fejlődő népoktatás-ügyünkre is bénítólag hatott s ezért fájdalmunk közepette is némi kíváncsisággal vártuk, hogy ki lesz azon férfi, kit közoktatásügyi kormányunk az ország egyik legfontosabb hivatásna tankerületének élére állít. — Ismerve kormányunknak a tanfelügyelői állások betöltésénél alkalmazott azon vezérelvet, hogy a tanfelügyelői állásra ott keresi az egyéneket a hol találja, s hogy a keresés alkalmával igen ritkán szokott a tanférfiak sorára pillantani, — feltünk és aggódunk, hogy van egy végzett földesurat, vagy más hasonló qualificatióval bíró egyént nyerünk főnökünknek.

Mondhatni kellemes meglepetésben részesültünk, midőn értésünkre esett, hogy Kolozsmegye tanfelügyelőjévé *Kozma Ferencz* a székely-kereszturi áll. tanítóképző intézet igazgatója neveztetett ki. A sorainkból kiemelkedett néhai vezér helyére, kit többek között, azért környeztünk oly tisztelettel és szeretettel, mert közülnk való s mert szívvel, lélekkel a miénk volt, ismét oly egyént nyertünk, ki ügyünk egyik kiválóan lelkes munkása és vezérférfia volt, ki népoktatási intézményeink újabb fejlődése óta — hazarészünknek már számos ügybuzgó, hivatás szeretettől áthatott tanítót nevelt, ki évek során át a tanítók tanítója volt.

Fogadja a szerencsés választásért közoktatásügyi kormányunk hálás köszönetünket.

Megyének új tanfelügyelője e hó elején átvevén hivatalát, a kolozsmegyei tantestület központi válaszmánya f. hó 2-án tartott gyűlésében elhatározta, hogy új főnökénél testületileg óhajtja magát bemutatni.

A bemutatási tisztelegés okt. 4-ikére tüzetett ki, miről a különböző népoktatási intézetek vezetői rövid úton értesítették.

Okt. 4-én d. e. $\frac{1}{2}$ 12-kor a tantestület helyiségébe gyűltek össze a tagok teljes számmal.

Az új tanfelügyelőnek az egyesületi helyiségbe való meghívására *Rieger Imre* alelnök vezetése alatt egy bizottság küldetett ki.

Meghívásra megjelenvén a tanfelügyelő ur lelkes lelkes éljenzéssel fogadtatt.

Első sorban *Paal Ferencz* tanítóképezdei igazgató üdvözölte, röviden válaszolva azon mély fájdalmat, mely néhai szeretett főnökünk elhunytával testületünket érte, kifejezést adott a feletti örömeinek, hogy a magyar kormánynak e fontos állásra oly kiváló tanférfiut sikerült megnyernie, minő a most kinevezett tanfelügyelő. Üdvözlő szavai után bemutatta az állami tanítóképezde tanári karát.

Utána *Kasztner Janka* az állami tanítónőképezde most kinevezett igazgatónője mondott néhány rövid üdvözlő szót s mutatta be ez intézet tanári karát.

Kiss Sándar a kereskedelmi akadémia igazgatója, és *Dr. Ferenczi Zoltán* polg. isk. igazgatója, külön-külön üdvözölve a tanfelügyelőt, szintén bemutatták intézetük tanári karát.

Ezután *Benedek Sámuel* a kolozsmegyei tantestület elnöke hosszabb beszédben üdvözölte az új vezért, egye-

sületünket pártfogásába ajánlva, bemutatta a különböző elemi népoktatási intézeteknél működő tanerőket.

A tanfelügyelő minden egyes beszédre külön-külön válaszolt. E válaszokban vázolta új munkaköre fontosságát s jelezte, hogy ennek helyes betölthetésére nagy szüksége van az intézeteket vezetőik a tanárok és tanítók támogatására, ezt kérve, kiválóan hangsúlyozta, hogy a kolozsmegyei tanítótestületnek országszerte előnyösen ismert neve van, s hogy kiváló öröme fog szolgálni e derék egyesület munkásaként szerepelhetni.

A bemutatások után a tanítóképezdei ifjuság dal-köre énekelt el néhány dalt *Boér Gergely* intézeti zenetanár vezetése alatt. A darabok egybevágó előadása mindenkit meglepett, e sikert a fáradhatlan karnagy buzgó működésének tulajdoníthatni, mit a tanfelügyelő is kifejezett.

Végül *Brünyi Miklós* tanítóképezdei növendék mondott az ifjuság nevében üdvözlőt, a tanfelügyelőnek erre adott válaszával a szép ünnepély déli 1 órakor véget ért.

Tasnádi.

Reform a népiskolai írás-tanítás terén.

A népiskolai írás-tanítással foglalkozva, ama meggyőződésre jutottam, hogy e téren különösen ránk férne egy kis üdvös újítás; mert szükségét érezzük annak, hogy az eddigi tervszerületlenséget tudatos eljárás, az ide-oda való kapkodást egyöntetűség váltsa fel. Hogy e célhoz való közlekedést csekély erőmhez képest némileg előmozdítsam, az írás-tanítás egyik főszeközének, az irkának tökéletesítésére fordítam figyelmemet s az írás-tanítás által elért eredmény bemutatására szolgáló új irkákat terveztem. Irkáim, mivel a „minta-lapokat“ vannak hivatva a használatból kiszorítani, „minta-irka“ nevet viselnek. Mennyire érdemlik meg e nevet s mennyire fogják a kitüzött czélt előmozdítani, annak megítélése a szakközönség feladata. Az irkák elhagyták a sajtót s a szakemberek rendelkezésére állanak.

Legyen szabad ezen irkákat a következőkben bemutatnom.

Az én „minta-irkáim“-nak az a czéljuk, hogy a népiskolai írás-tanítást megkönnyítsék, a felmutatott eredmény bí képei legyenek s mint ilyenek az úgynevezett vizsga, vagy mintalapokat a közhasználatból kiszorítsák.

Irkáim előnye a vizsgalapok felett abban áll, hogy:

1. Könnyebben és biztosabban lehet azok segítségével az írásban elért eredményt felmutatni.

2. Szerkezetüknél fogva kiválóan alkalmasak arra, hogy ne csak az eredményt mutassák, hanem a fokozatos haladást, fejlődést is feltüntessék.

Hogy irkáim jelentékeny előnyei a vizsga, vagy minta-lapok felett kitünjenek, szükségesnek tartom, hogy pár szóval a vizsgalapok használatára utaljak s azután irkáim szerkezetét s használatuk módját mutassam be.

Miként általánosan tudva van, a népiskolában az írás-tanítás által elért eredményt a tanítók úgy mutatják be, hogy a vizsgálat előtt 3—4 héttel beszerzik a vizsgalapokat s azután telerajzoltatják a gyermekekkel. E rajzoltatás ép oly kínos szokott lenni a tanítóra, mint a gyermekekre, A gyermek félve rajzolja egyik betűt a másik után, hogy ne „rontson.“ De éppen tulságos

elővigyázata akadályozza őt abban, hogy az eléje tett lapot lehetőleg hibátlanul s a maga módja szerint „szépen“ teleírja. Így a legtöbb gyermek egyik lapot a másik után rontja s írása mindannyiszor gyarlóbb s hibásabb lesz. Tanító és tanítvány kölcsönösen kinezák egymást. Némely tanító — különösen, ha népes az iskolája — 1—2 hetet fordít a vizsgalapot íratására, pocsekolja azt a drága időt, melyet az általános ismétlésekre kellene fordítania. Így készülnek el nagy kinnal és sok kellemetlenséggel azok a „korrekták,” melyeken az írás rendszerint gyengébb, mint az irkákban. A tanítók, hogy az írások kellemesebb benyomást tegyenek a szemlélőre, a jobb írásokat rendszeren előre teszik, s az egészet szép aranyos — borítékba köttetik.

A vizsgalapot czélszerűtlen s haszontalan voltát jeles paedagogusok hangsúlyozták, kik közül némelyek azoknak egyszerű elvetését javasolják s azt ajánlják, hogy a tanító mutassa be a vizsgalaton a gyermek első és utolsó irkáját. Ez az eljárás is sokkal többet ér a vizsgalapot íratásánál, az tagadhatatlan; mert a két irka csakugyan jó szolgálatot tesz a felmutatott eredmény illusztrálására. Hiánya a két irka bemutatásának, hogy a fokozatos fejlődést nem tünteti fel, hasonlít az olyan könyvhöz, melynek csak első és utolsó kötetét bírjuk, a melyekből az egész tartalmára következtetünk; hátránya, hogy — kiváltképen népes iskolákban — az áttekintést megnehezíti; két-két irka esvén egy-egy gyermekre, 100—160-nak átnézése sok időt vesz igénybe s fáradságba kerül.

„Minta-irka“-im első füzeté az elemi népiskola I. osztálya számára készült. A borítékon felül 8 levelet tartalmaz, melyeknek csak első oldaluk van vonalozva, hátlapjuk üres. Az egyes lapok vonalozása a fokozatos haladás feltüntetésére akképen van keresztül vite, hogy a két első lapon csak az úgynevezett középvonal-közök láthatók, az év elején letárgyalt rövid alakú kis betűk befogadására. A vonalközök, melyekbe a gyermeknek írni kell, mindkét végükön függélyes vonalakkal vannak bezárva. Az első oldal élén e szó áll: „November,” azt jelentvén, hogy ezen első lapot november hó közepe táján fogja teleírni a gyermek az ABC elején álló rövid alakú betűkkel. Szeptember és októberre azért nem kap a gyermek lapot, mert akkor még az írási előgyakorlatokkal s palatáblán írással foglalkozik. A 2-ik oldal „Deczember“-re szól s a novemberihez hasonló szerkezetű és czélu. A vonalközök szélessége 7 mm. Azért ilyen nagy; mert a gyermek még akkor nem tud a most használatban levő irkák szűk vonalait közt mozogni; de különben is tanácsos őt mindjárt kezdetben a nagy és szép alakú betűk írásához hozzá szoktatni. Ezekhez pedig nagy vonalközök szükségesek.

A 3. és 4. ik oldal az olyan betűk írására van szána, melyeknek szárak lefelé nyulnak s január és február hónapokra készült. A közép vonalközök nagysága ugyanolyan, mint az 1., 2. oldalé, a felső tér 2 mm-rel nagyobb.

5., 6., 7., 8-ik oldal már rendes négyes vonalozásu, a melyekbe bármely betűalakot be lehet írni; egymásután márczius, április, május és június hónapokra szána. A vonalközök — úgy a kicsinyek, mint a nagyok — egy-egy m. méterrel kisebbek. Ezen I. osztályos „minta-irka“ használati módját a szerkezet előírja, nagyobb világosság kedvéért azonban álljanak még itt erre vonatkozólag a következők:

Novembertől kezdve a tanév minden hónapjára van ezen I. osztályos irkában egy lap, melyet a tanító

minden hónap közepe táján (14 és 18-ika között) teleírta az egész osztálylyal. Az írás anyagát mindenkor a hó első felében elvégzettekől meríti a tanító. Év elején kap minden gyermek egy-egy minta-irkát, melyet a tanító őriz és oszt ki használat végett. Írás után ismét beszedi és biztos helyen tartja a következő hónap közepéig. Így mire a tanév véget ér, minden gyermeknek tele van írva az ő mintairkája, hiven mutatva, nemcsak az eredményt, hanem a fokozatos fejlődést is hónapról-hónapra.

Magától értetik, hogy egy gyermek, egy évre egy irkánál többet nem kap. Irkája úgy lesz a vizsgalaton bemutatva, a mint évközben teleírta. Be lesz mutatva, hibáival, tintafoltjaival stb. együtt, ezeket „pacz“-czal elrontani nem lehet; mert irkáim egyik főczélja, hogy a fokozatos haladás bemutatása mellett az írás-tanítással üzőtt szemfényvesztést is megszorítsa.

Az elemi népiskola II. és III. osztálya számára készült „minta-irka“ 10 levelet tartalmaz a tanév 10 hónapjára. Vonalközei, úgy a nagyok, mint kicsinyek 1—1 mm-rel kisebbek, mint az I. osztály irkájának 4-es vonalzásánál. Ezen irkában azért van 10 levél, mert a II. és III. osztályban az első hónapban is kell a gyermeknek írni. Használatának módja egyébiránt ugyanaz, a mi az I. osztályosé.

A népiskola felső osztályai (IV., V., VI., oszt.) számára készült minta-irka vonalközei 1—1 mm-rel keskenyebbek, mint a II. és III. oszt. számára készült irkái. Használatának módja olyan, mint emezé.

A felső osztályok számára van készitve még egy irka. Használatának módja olyan, mint az előbbieké. Czélja, hogy a felső osztályos gyermekek ne csak 4-es, hanem 1-es vonalzásu irkában is mutassa be az írásban tett előhaladását. A felsőbb osztályokból a gyermekek vagy középiskolába, vagy az életbe megy. Mindkét esetben szüksége van arra, hogy egyes vonalon folyékonyan tudjon írni.

Hogy mi legyen ez irkák borítékain, az igen jelentéktelen kérdés. Az én irkáim a dolog lényegére vonatkozólag képeznek — meggyőződésem szerint üdvös — ujitást, a fedél, a takaró ezzel összefüggésben nincsen. Részemről legjobbnak tartom, ha az irkák borítéka üres, legfeljebb az első lapon van egy kis disz.

A minta-irkák kiállítása is minta-szerű, izléses; papírja jó minőségű, sima, fehér. Hogy a különböző osztályok számára szánt irkák egymástól megkülönböztethetők legyenek, borítékaik különböző színűek. Az I. füzeté tündő-szín, a II. füzeté világos sárga, a III. füzeté sötét, a IV-iké világos szürke. 1—1 füzet ára 6—6 krajczár.

Kapható Lövy Adolf könyv- és papirkereskedésében S.-A.-Ujhelyben.

Közönséges használatra a minta-irkákhoz hasonló szerkezetű 1 krajczáros irkák is készültek.

Ember János.

EGYESÜLETI ÉLET.

A kolozsmegyei tanítótestület b.-hunyadi köre harmadik rendes gyűlését 1886. október 1-én tartotta meg Bánffy-Hunyadon, az állami iskolák helyiségében. A gyűlés reggel 8 óraker kezdődött, mikorra a helybeli tagok mindannyian, a vidéki tagtársak is csaknem hiány nélkül megjelentek; három vidéki tag maradt távol, ki nem kerülhető akadályok miatt. 8 óraker megtartott

a nyilvános tanítás; Pentsy József tanított a felső fiu népiskola II.- és III. osztályában szabadkézi rajzot. Nyilvános tanító bemutatta a táblára előrajzolás szerint való rajztanítás módszerét. Természetben szemléltette a folyondár levélét s miután azon alak alkalmazását pár szóban ismertette, előre rajzolván a táblán, megkésztette a gyermekekkel az illető levél lapját előbb egészen a természetnek megfelelő alakkal, mindjárt utána stylizálva. A tanítás folyamán az együttes és egyszerre haladó foglalkozás lett keresztül vive. A tanítást követő bírálat és határozat a tanítónak elismerést nyilvánított a teljesen jó sikerrel végrehajtott tanításért. Nehány percnyi szünet után *Szentgyörgyi Lajos* elnöki megnyitójával a gyűlés tovább folytatottat. Elnök szükségesnek látja, hogy körünkben az iskolai fegyelem kérdése is tárgyalassék, mert egy részről ez még szélesebb körű megvitatás tárgyát nálunk nem képezte, de másrészről igen fontos kérdés is, minthogy úgy tapasztalja, miszerint a fegyelem nincs oly alapon vezetve, a mely helyesnek volna nevezhető. A fegyelmet eszköznek tekintik, a mely által taníthatunk s így a fegyelem eszközei is inkább a megfélemlítés, tanulásra v. jó magaviseletre kényszerítés végett választatnak ki. Pedig a fegyelem célja az akarat nevelése s ezért a fegyelemnek nem szabadna csak eszköz gyanánt tekintetni, hanem általa az öntudatos akaratot kellene nevelni, az az kifejleszteni és jó irányba vezetni. A gyűlés érdeklődéssel halgatta meg az elnök szavait s azután több tárgyat elintézt, melyek az ügyvitelhez tartoztak. Megállapított a tárgysorozat; hitelesített a jegyzőkönyv; számba vették a tagok; jegyző jelentést tett a befizetett tagsági díjakról, érkezett iratokról s a tett intézkedésekről. Miután a folyó ügyek elintéztettek, *Kolcza János* a tört számok tanítása köréből előterjesztette vitételeit. Indítványai voltak: „A népiskolában a közönséges törtek köréből lehetőleg csak a kisebb nevezőjű törtek taníttassanak s az írásbeli számolás előtt főképen a főbeli számolás gyakorlandó s a fő súly erre fektetendő. „A közönséges törtek előbb tanítandók, mint a tizedesek, de csak addig haladjunk egyelőre, míg a tizedes törtek kifejthetők. Midőn ez lehetséges, főképen a tizedes törtekkel való miveletek gyakorlandók s mikor ezt tudják jól a gyermekek, csak azután folytassuk tovább a közönséges törteket.“ A gyűlés részletesen tárgyalta a kérdést, többen hozzá szolottak s végül általánosságban elfogadtatott az előadó véleménye azon hangsúlyozással, hogy a főbeli és írásbeli számolás együtt haladjon s a nehezebb v. könnyebb feladatokat a tanító a gyermek tehetsége szerint adja föl, szem előtt tartva azt is, hogy a számtan egyik fő feladata az alak képzés is.

Ezután *Czuczsa János* felolvasta az optimista tanító jellemrajzát s különösen vázolta az ily világnézetű tanító szereplését az iskolában. Az élénk humorral írt és tanulságos dolgozatot a gyűlés tetszéssel fogadta.

Ezt követőleg *Vincze Ferencz* az elemi iskola IV. osztálya földrajz tanítására vonatkozóan tárgyalta e kérdést: „Melyik módszer szerint tanítsunk; megye rendszer, hegy és vízrajzi felosztás vagy egészen folyam vidékek szerint?“ Részletező tárgyalás után a gyűlés kimondta, hogy az elemi iskola IV. osztályában a földrajzot a szülőföldről kiindulva, természeti egységek szerint felosztva kell tárgyalni.

Végül megállapítottat a jövő gyűlés programja, melyben örvendetes körülménynek tekinthető, hogy bár négy tétel tárgyalását a gyűlés levette a sorrendről

mert azok nem helyi érdekűek, mégis négy munka van bejelentve. A jegyzőkönyv hitelesítő bizottság kiküldése után az elnök megköszönve a tagok részvételét, a gyűlést bezárta.

B.-Hunyad, 1886. október 3-án.

Kovács Dániel,
köri jegyző.

Felhívás

hazánk tisztelt tanítóihoz és tanítónőihez.

Az iskolatakarékpénztári intézmény, hála istennek és azon ügybuzgó tanítóknak és tanítónőknek, kik tiszta hazafias érzésből azzal foglalkoznak, valamint nagylelkű és áldozatkész pártfogóinak, már hazánkban is folyton erősbödő gyökereket vert, napról-napra nagyobb kiterjedést nyer.

Ugyanis az 188⁵/₅. iskolai év végén 517 iskolából nyertünk a takarékbetétekből statisztikai kimutatást, és 775 tanító foglalkozott az iskolatakarékpénztárak kezelésével.

Az 188⁶/₆. évben ezen iskolák száma 155-tel szaporodott, a kezelő tanítóké pedig 194-gyel növekedett. E számok elég világosan beszélnek.

De még a számoknál is megnyugtatóbb a kezelő tanítók válasza a kérdésünkre: „Mily erkölcsi hatást gyakorol az intézmény úgy a szülőkre mint a gyermekekre?“

E kérdésre minden oldalról azt az egybehangzó választ nyertük, hogy a takarékoságnak a zsenge korban való fejlesztése az erkölcsökre nemesítőleg hat és a gyermek jellemének jövő kifejlődésére maradandó, kedvező eredményt ígér; a szülőkre pedig szintén igen jó hatással van.

Ujlag felkérjük tehát hazánk tisztelt tantestületének minden egyes tagját, hogy oly tanodákban, melyekben iskolatakarékpénztár még nincs, azt mielőbb életbe léptessék. Édes hazánkban megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek ezzel, és hálára köteleznek minden jó hazafit. E mellett azon szempont által vezérelt etünk, hogy az iskolának nem csak tanítás, hanem nevelés is feladata, a takarékoság erőnye pedig a nevelésnek egyik főczélja.

Reméljük tehát, hogy a most megkezdett iskolaév ismét számos barátot és közreműködőt fog szerezni intézményünknek. A szükséges utbaigazításokat és nyomtatványokat az első kezdéshez alulírott (IV. Deák-Ferencz-utca 21. sz.) készséggel és díjmentesen bocsátja az illetők rendelkezésére.)

Egyúttal megemlítjük, hogy az elmúlt iskolaévről még csak 373 kimutatás érkezett hozzánk, s így a nyilvántartott számból még 250 hiányzik. Kérjük tehát a tisztelt érdekelteket, sziveskedjenek kimutatásaikat minél előbb beküldeni, nehogy a múlt iskolaév eredményeinek statisztikai egybeállítása késedelmet szenvedjen.

Budapesten, 1886. évi szeptember hó 28-án.

Az országos magyar gazdasági egyesület iskolatakarékpénztári szakosztálya nevében:

Weisz B. F. s. k.
alelnök.

V E G Y E S E K.

— Kolozsvar I-ső községi iskolájánál a tanerők száma egygyel szaporítottat. Tanítóul megválasztatott *Sólyom János*, lapunk munkatársa, ki eddig a szucsági áll. isk. vezértanítója volt.

— A Kolozsmegyei tanítótestület f. évi rendes közgyűlést október hó 28, 29 és 30-án tartja meg Kolozsvárt. A tárgyszorozatot a jövő számban közöljük.

— Kolozsvár közintézeteinek száma ismét növekedett a javító intézettel, melynek építési munkálatai a napokban fejeztettek be. Ez intézet tervezetéről stb. közelebről részletes ismertetést közlünk.

— A népokt. intézetek tankönyveire és tanszereire vonatkozólag a következő miniszteri rendelet jelent meg legújabbban: „Tudomásom lévén arról, hogy a polgári községi iskolaszékek számára általam kiadott útasítás 44. §-a 1. pontjában, — és az állami népoktatási tanintézetek gondnoksága számára szintén általam kiadott útasítás 34. §-a 1. pontjában foglalt, a népoktatási tanintézetekben használható kézi- és vezérkönyvekre, valamint taneszközökre vonatkozó intézkedésem sok helyen hiányosan és helytelenül alkalmaztatik, annál fogva indítatva érzem magamat, hogy az állami és községi, valamint a társulatok és magánosok által fentartott elemi és felső népiskolák, polgári iskolák, alsófokú ipar- és kereskedelmi iskolákban használható tankönyvekre és taneszközökre nézve a következőket rendeljem: 1. A nevezett iskolák mindenikében csakis a: állam által kiadott, vagy a kormány által az illető iskolánem (elemi nép-, felső nép-, polgári-, alsófokú ipar-kereskedelmi iskola) számára különösen engedélyezett tankönyvek és taneszközök használhatók. Közép- vagy másnemű iskolák számára szerkesztett tankönyvek az említett iskolák valamelyikében csakis akkor használhatók, ha az illető iskolákra nézve külön is engedélyeztettek. 2. Szemléltetés útján biztosan megtanítható tantárgyaknál nem szükséges tankönyvet használni (p. o. az elemi népiskola III. osztályban földrajznál.) 3. Valamely tantárgynak autográfolt vagy tollbamondott jegyzetekből való tanítása minden körülmények között tilos. 4. Nem engedélyezett tankönyv vagy taneszköznek behozatala a jelen rendelet keltének napjától tilos. Ily könyvek szerzői vagy kiadói útasítandók, hogy könyvüket kellően bélyegelt három példányban a kir. tanfelügyelő útján hozzám terjesszék fel, megjelölvén kérvényükben a könyv árát és azon iskolánemet, melyre nézve a könyv engedélyeztetését kérik. 5. Már használatban lévő nem engedélyezett tankönyvek további használatát a jelen tanév végéig megengedem; ha azonban ezen időig az illető könyv általam nem engedélyezettnek, engedélyezett tankönyvvel okvetetlenül felcserélendő. Valamely iskolában egyszer engedély folytán alkalmazott tankönyvek változtatása csak egy új tanév kezdetével eszközölhető, még pedig csakis a tantestület indokolt felterjesztése alapján, melyben a változtatást, illetőleg az új tankönyv előnyeit behatóan előadni köteles. Ha a behozandó új tankönyv általam már engedélyezett, behozatalára a kir. tanfelügyelő megadhatja az engedélyt; ellenkező esetben a kérvény a könyv három példányának kíséretében hozzám terjesztendő fel. Az utóbbi esetben a felterjesztésnek az új tanévet megelőzőleg már február havában kell történni. Mindkét esetben a könyv behozatala csakis az engedély megadása után történhetik meg. Erről a kir. tanfelügyelőséget szabályszerű további eljárás végett értesitem. Kelt Budapesten, 1886. évi szeptember hó 8-án. *Trefort*, s. k.“

— Új lap. Józsi és Erzsike. A gyakorlati paedagogia egy új vállalattal gyarapodott a folyó tanév elején a „Józsi és Erzsike“ című gyermeklap megindulásával. Hézagpótló lap ez, mely a gyermekek érdekeltségét és ismeret körét könnyed modorban mintegy mulattatva kívánja fejleszteni s gyermekek számára van ugyan írva, de a gyermekek nevelésével öntudatosan foglalkozó szülők és nevelőknek helyes tájékozást nyújt ügyesen pointírozott rovatai által. Ismert tollu szerkesztője *Györgyössy Rudolf* a lapot két fő részre osztja: ismeretterjesztő és vallás-erkölcsi részre. Mindkét irány jeles erők által van képviselve: a derék szerkesztő neve mellett ott találjuk *Pósa Lajos* egy hangulatteljes költeményét, *Decsi Géza* didaktikai költeményét, „Józsi és Erzsike“ a nagyvilágban című ismeretterjesztő közleményét, ugyanily célzattal *Edison* élet- és jellemrajzát *Schrod*t *Györgytől*, egy gyermekjátékot *Lászka Lajos*

tornatanártól, virágjátékot *Jankay Józseftől* *Kertay Ede* zenekísérete mellett, gyermek-talányokat stb. valamennyi *Balló Ede* derék képzőművésztünk szellemes illusztrációjával kísérve. A lap egész évi előfizetési ára 1 frt 20 kr, mely más hasonló irányú lapok között határozottan a legolcsóbb: s a többi lap felett az az előnye is megvan, hogy csak eredeti közleményeket s rajzokat közöl, míg társai az olcsóságot szempontjából külföldi lapok közleményeit és elhasznált címscheket alkalmaznak. Az iskolai igazgatók s tanítók által gyűjtött minden egyes előfizető után a kiadó 20 krt ajánl fel iskolai könyvtárra, szegény gyermekek ruházására, vagy bármily iskolai jótékony célra, mely az előfizetési összeg beküldésekor előre levonandó. Az előfizetési pénzek *Endes Daniél* czime alatt (Arad, Magyarutca 24. sz. czimzendők.) A legmelegebb pártolást kívánunk a derék vállalatnak.

— Diesterweg muzeum. A racionalis nevelés legfőbb képviselője és a legelső tanító Diesterweg születésének 100-dik évfordulója alkalmával 1890-ben a német tanítóság egy Diesterweg muzeumot óhajt berendezni. Célja: egybefoglalni a kiváló tanferfi tanulmányozásához szükséges minden eszközt. Ilyenek: Diesterwegnek és oly helyeknek, hol D. megfordult photographái. Dr.-tól eredő kéziratok és nyomtatványok. D-re vonatkozó iratok és egyéb tárgyak, melyek az örök emlékü paedagogus méltatásához alkalmasak.

— Figyelmeztetésül azoknak, a kiket illet. A miniszterium azt tapasztalta, hogy némely tanítók az őket megillető évtödös pótlékért nem az évtödöt betöltésekor, hanem igen gyakran csak évek múltán folyamodnak. Miután ezen szabálytalan eljárás által az államköltségvetés illető javadalma, melyből az ily elkésve kérelmezett évtödös pótlékok fedezendők, az előirányzott összegen felül jóval igénybe vétetik és így a rovat tullepésének egyik s néha fő tényezőjeként szerepelnek: emel fogva 20,632—1886. sz. a. elrendeltetett, hogy ezentul az évtödös pótlékhoz való igény az évtödöt betöltése napjától számítandó egy évi határidőn belül érvényesítendő, mert máskülöbben a jelzett határidőn túl benyújtott folyamodványok alapján kérelmezendő évtödös pótlékok a multa nézve nem, hanem csakis a kérvény keltének napját követő hó 1-től foghatnak kiszolgáltatni.

— A hazai könyvtárakról szóló mű, melyet az orsz. stat. hiv. készít, már sajtó alatt van, s néhány hó múlva megjelenik. Kétezernél több könyvtárról, mintegy hét millió kötet könyvről lesz e nagy munkában kimutatás, s e mellett mintegy 300 nevezetesebb könyvtár részletes ismertetése is. (Megemlítjük itt, hogy hézagpótló, terjedelmes munkát joles tanügyi írónk s a Népevelők Budapesti Egyesületének alelnöke, *György Aladár*, mint az orsz. stat. hivatal beltagja szerkesztette.) Mivel azonban a szükséges adatokat még több helyről nem küldték be, s esetleg néhány könyvtár tulajdonosa megkeresést nem kapott: az orsz. statisztikai hivatal nyilvánosan felkéri mindazokat a testületeket s magánosokat, kik még nem küldtek adatokat könyvtárukról, sziveskedjenek a közérdekű s kulturális viszonyainkat kiválóan jellemző mű teljességét és pontosságát előmozdítani, még pedig az által, hogy a könyvtár főbb adatait, legalább általános becslés alapján, legkésőbb ez évi október hó végéig beküldjék. A hivatal e célból hozzá, akár egyszerű levelező-lapon intézett megkeresésre kérdő iveteket bárkinek küld.

— Angliában, a kisdednevelők fizetése évenként 100 font sterling (a mi pénzünk szerint 1000 forint) s ezen kívül 20 font jutalom, ha „jó“ eredményt tudnak felmutatni. S az angolok ez eljárása helyes is, mert a végzett munka arányában fizetnek.

TARTALOM: Valami a klasszikus nyelvekről. *Dr. Brassai Sámuel*. — A néptanító tekintélyének föltételei az iskolában és az iskolán kívül. *Zajzon Dénes*. — Kolozsmegye új tanfelügyelője. *Tasnádi*. — Reform a népiskolai irántanítás terén. *Ember János*. — Egyesületi élet: a b-hunyadi tanítói kör gyűlése. *Kovács Daniél*. — Felhívás az iskolatakarékpénztárak érdekében. *Weisz Bernát Ferencz*. — Vegyesek.